

وضعیت کودکان کار و خیابان طبق اسناد بین المللی و در ایران

روانشاد دکتر رزا قراچورلو

وکیل پایه یک دادگستری و عضو کمیسیون حقوق بشر کانون وکلای تهران ، استادیار دانشکده حقوق واحد تهران مرکز ، دانشگاه آزاد اسلامی

همچون خالد حسینی ، نویسنده افغانی رمان مشهور باد بادک باز ، این مقاله را « به تمام کودکانی که کودکی نکرده اند » ، تقدیم می کنم.

Humankind Owes the Child the Best It Has to Give .

" بشر مدیون و متعهد است که بهترین را به کودک اعطاء نماید. "

اعلامیه بیستم نوامبر ۱۹۵۹ حقوق کودک

مقدمه

کودکان آسیب پذیرترین اقشار جامعه هستند و حمایت از آنان می تواند از آسیب های احتمالی جامعه جلوگیری کند. در این میان کودکان کار و خیابان به دلیل موقعیت اجتماعی خود باید از حمایت بیشتری از سوی جامعه برخوردار شوند. مفهوم کودکی به عنوان برهه ای از زندگی که در آن رشد جسمی و ذهنی فرد صورت می گیرد، در بسیاری از کشورها وجود ندارد. بر این اساس "یوانه دان (Joanne Dunn) "عضو صندوق حمایت از حقوق کودکان سازمان ملل متحد (UNICEF) تعریف عمومی ای که جامعه جهانی حدود بیست سال پیش از واژه کودکی ارائه داد را ، پیشرفتی بزرگ می داند. بر اساس ماده یک کنوانسیون بین المللی حقوق کودک ، کودک به کسی گفته می شود که کم تر از هجده سال سن داشته باشد. کار کودکان نیز به کاری گفته می شود که دسترسی کودک به آموزش را مختل کرده و بر روند رشد اثر منفی می گذارد . در کنوانسیون مذکور آمده است که کودکان تا چهارده سالگی نباید کار کنند و از پانزده سالگی نیز تنها باید شغلی بی خطر داشته باشند. با وجود این بر

اساس گزارش‌های سازمان بین‌المللی کار (ILO) حدود ۲۱۸ میلیون کودک در سراسر جهان کار می‌کنند که بسیاری از آنها در بخش کشاورزی مشغول می‌باشند.

در این مقاله طی بند های مجزا به تعریف کودکان کار و خیابان ، آمارهای موجود در این زمینه ، گزارش یونیسف ، اسناد و موازین بین‌المللی در خصوص ممنوعیت کار های سخت و زیانبار برای کودکان ویا هر نوع سوء استفاده از آنها در کار و مهمترین قوانین مرتبط داخلی ایران و در خاتمه به نتیجه گیری و ارائه راهکار ها و پیشنهاد ها خواهیم پرداخت .

الف - کودکان کارگر یا کودکان کار(۲)

کودکان کار یا کارگر به دو دسته تقسیم می‌شوند: دسته اول : کودکان کارگر که به کار تولیدی یا خدماتی مشغول هستند و دسته دوم : (۲) کودکان خیابان. همچنین کار کودکان به دو نوع عمده تقسیم می‌شود : یک : اشتغال زیر حد اقل سن که موجب محروم شدن کودک از حق تحصیل می‌گردد و دوم : اشتغال به کارهای خطرناک و زیانبار که به رشد و نمو جسمی ، روحی ، اخلاقی و اجتماعی کودک صدمه می‌زند و متأسفانه هر دو نوع یاد شده در سراسر جهان رواج دارد.

لیکن کار کودکان اگر سبک باشد و به سلامت و بهداشت روحی و جسمی و نیز به حضور به موقع آنها در مدرسه و یا دیگر فعالیتهای کودکانه لطمه نزند ، لزوماً و به خودی خود بد و ممنوع بشمار نمی‌رود.

کودکان کار و خیابان عمدتاً مشکلات بیشتری دارند و مورد سوء استفاده عای بسیاری قرار می‌گیرند و خطرات فراوانی آنها را تهدید می‌کند. گرایش به مصرف سیگار و مواد مخدر، بهره‌کشی از آنها به صورت فروش یا اجاره به خصوص بهره‌کشی جنسی ، مشارکت در ارتکاب جرائم از قبیل قتل، سرقت و توزیع مواد مخدر، فروش اعضای بدن ، قرار گرفتن در باندهای فساد و قاچاق به دیگر کشورها از پیامدهای حضور و کار کودکان در خیابان است.

از نظر کارشناسان امور اجتماعی و اقتصادی، پدیده کار کودکان و نیز افزایش کودکان خیابان ، علت‌های عمده و زیر بنایی دارد که از آن جمله می‌توان به فقر اقتصادی به عنوان مهم‌ترین عامل در جهان اشاره نمود. کودکان کارگرانی ارزان، مطیع و به دور از حاشیه‌اند که در تشکلات کارگری هم عضویت ندارند. از این‌رو بسیاری از کارفرمایان آنها را به نیروهای کار بزرگسال ترجیح می‌دهند. بسیاری از والدین فقیر ، علاقه‌مند هستند که کودکان خود را به مدرسه بفرستند تا سر کار؛ مگر این که فشار خارجی آنها را مجبور نماید و البته بسیاری از خانواده‌ها چاره‌ی دیگری ندارند ! .

فقر فرهنگی، عدم تعادل اقتصادی و اختلاف طبقاتی، رشد ناکافی اقتصاد، توزیع ناعادلانه در آمد در جامعه، عدم دست یابی افراد به کار و شغل مطلوب، مهاجرت وسیع روستائیان به شهرها، گسترش فقر و افزایش هزینه های زندگی، رکود اقتصادی و بیکاری به خصوص در کشور های صنعتی یا در حال توسعه، قوانین و مقررات ناکافی برای پیشگیری سوء استفاده از کودکان و یا مقابله با آن و فقدان آموزش و آگاهی عمومی، محیط نامناسب خانوادگی آنها، اعتیاد، جنگ، بروز بلایای طبیعی مانند زلزله و حوادثی از این قبیل از دیگر عوامل کار کودکان بشمار می روند. همچنین ایران به خاطر وضعیت جغرافیایی خود همواره با مسئله آب درگیر بوده است. هم اکنون بخش عمده ای از منابع آبی ایران صرف توزیع در شهرهای بزرگ می شود. توزیع نامتناسب آب موجب آن شده که به بخش کشاورزی خسارات فراوان وارد بیاید. خشکسالی و کم آبی نه تنها در ایران بلکه در کشورهای همسایه ایران موجب آن شده که روستائیان موطن خود را ترک کنند.

آمارها نشان می دهد که کودکان کار نخستین بار توسط کارفرمای خود مورد تهاجم روحی و جسمی یا جنسی قرار می گیرند و پس از آن با انواع نا ملایمات اعم از تجاوز جنسی، آزار و اذیت های روحی و جسمی، تنبیه بدنی، عدم پرداخت حقوق و دستمزد، نامناسب بودن محل اقامت از هر نظر، خستگی مفرط به جهت بیگاری و کار زیاد و طاقت فرسا، ابتلا به انواع بیماری های روحی و جسمی و ... مواجه می شوند.

ب- کودکان خیابان (۳)

واژه کودکان خیابان اصطلاحی نیست که در تمام دنیا مورد پذیرش عام واقع شده باشد و این عدم پذیرش، به دلیل برخی مسائل فرهنگی و اجتماعی است.

کودکان خیابان فقط کودکان بی سرپرست نیستند بلکه بالعکس، آنها غالباً توسط والدین خود و به خاطر فقر اقتصادی برای امرار معاش، به فروش کالاهای جزئی در خیابان همچون گل، آدامس، فال حافظ، روزنامه و یا انجام کارهایی چون واکس زدن کفش، پاک کردن شیشه اتوموبیل ها به خصوص هنگام چراغ قرمز، تکدی گری و بعضی اوقات انجام کارهای غیر قانونی مثل قاچاق و فحشاء اقدام می نمایند. نود درصد از این گونه کودکان دارای خانه و خانواده هستند و در هنگام غروب به خانه خود باز می گردند. بنا بر این تعریف کودک کار و خیابان، کودکان با سرپرست، کودکان بی سرپرست، کودکان بد سرپرست و همچنین تک سرپرست را در بر می گیرد.

سن کودکان خیابان در ایران بین شش تا هجده و اکثراً دوازده سال محاسبه شده است و از نظر جنسیت، بیشتر این کودکان را پسران تشکیل می دهند. طبق گزارش صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) در ایران، متأسفانه از شش سال قبل تاکنون، تعداد کودکان خیابان در ایران، پنج برابر افزایش یافته است و در شهرهای بزرگ طبق آمار موجود به ترتیب در تهران، شیراز، اصفهان، تبریز و مشهد بیشترین تعداد کودکان خیابان وجود دارد و علت اصلی آن نیز، مهاجرت این کودکان به تنهایی یا همراه با خانواده های خود به شهرهای بزرگ جهت کسب در آمد و امرار معاش اقتصادی است.

پ- گزارش یونیسف (۴)) (صندوق کودکان سازمان ملل متحد) از وضعیت کودکان کار و خیابان در ایران

براساس گزارش یونیسف، شصت هزار کودک خیابان در ایران به موجب گزارش ارسال شده از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران به کمیته حقوق کودک (۵) وجود دارند و در تهران نیز چندین مرکز امن و پناهگاه برای این کودکان افتتاح شده است. خانه سبز، خانه کودک شوش و خانه ریحانه که برای یاری رساندن به این کودکان ایجاد شده اند (اگر چه در یک ظرفیت محدود) از جمله این مکانهای امن می باشند که متأسفانه مدتی هم بنا به دلایلی مبهم و نه چندان مشخص، بسته شدند.

در گزارش یونیسف به کودکان افغان در ایران که به عنوان کودک خیابان کار می کنند نیز، اشاره شده است. اما غالباً کودکان کار و خیابان، ایرانی هستند و بیشتر آنها هم متأسفانه به مدرسه نمی روند. تحقیقات زیادی از نظر تخریب روحی و روانی و جسمی بچه‌ها در زمان کار انجام شده است. از نظر اقتصادی نیز کار کودک، تاثیر منفی در اقتصاد ملی می‌گذارد. یعنی اثر دانش در عرصه کار، اثر مضاعفی است. می‌گویند به ازای یک دلاری که شما روی تحصیل سرمایه گذاری می‌کنید، هفت دلار در حوزه کار در فرآیند بلند مدت بهره می‌برید. این چرخه عدم بهره‌بری در کشور و چرخه فقر با این شکل که الان می‌بینیم، جاودانه می‌شود.

آمار یونیسف حوزه کاری انجمن حمایت از حقوق کودک در خانه کودک شوش و ناصر خسرو را هم در بر می‌گیرد. در این نواحی عمده خانواده‌ها فقیر و مهاجر هستند. حدود پنجاه درصد خانواده‌ها با اعتیاد دست به‌گیریان هستند. هم افغان‌ها و هم خانواده‌های فقیر ایرانی از فرط استیصال بچه‌های خود را به سر کار می‌فرستند.

سوء استفاده‌های متعدد اعم از جنسی، اقتصادی و استثمار کودکان خیابان، بیگاری، فقر، گرسنگی، اعتیاد به مواد مخدر یا به هر نوعی دست داشتن در توزیع مواد مخدر و دیگر کارهای خلاف، قاچاق این کودکان و گاهی فروش اعضای بدن آنها، پورنوگرافی و استفاده از این کودکان در تصاویر و صور قبیحه و به ویژه اگر این کودکان، از قشر دختران فراری (۶) باشند، تجاوز جنسی نسبت به آنها از زمره جرائم و سوء استفاده‌هایی است که نسبت به این کودکان اعمال می‌گردد. طبق برآورد یونیسف ۲۵۰ تا ۲۶۰ میلیون کودک کار در سراسر جهان وجود دارد. اما در ایران و تهران به دلیل وجود کار در منزل و کارگاه‌های مخفی زیرزمینی آمار دقیقی از کودکان کار در دست نیست. حال اگر شهرهای دیگر را در نظر بگیریم، مشکل آماری بیشتر و دسترسی به اطلاعات درست غیرعملی‌تر می‌شود.

ت- وضعیت کودکان کار و خیابان در ایران

در ایران، ساماندهی این کودکان بر عهده سازمان بهزیستی کشور می‌باشد. البته قانون اصلاح و تربیت، شهرداری‌ها، کمیته امداد امام خمینی و جمعیت هلال احمر نیز از جمله سازمانهای دولتی هستند که وظیفه حمایت از کودکان و نوجوانان

بی سر پرست را به نوعی ایفا می کنند. تفاوت فاحش میان آمار کودکان کار که تحت پوشش بهزیستی قرار می گیرند با آمار تخمین زده شده توسط کارشناسان، نشانگر مخفی بودن تعداد قابل توجهی از این کودکان است. بر اساس یک سر شماری انجام شده در کشور ایران، حدود دوازده درصد از جمعیت ده تا نوزده سال کشور ما، فعالیت اقتصادی دارند. بر اساس آمار رسمی، ۱/۵ درصد از کل شاغلان کشور را کودکان کار تشکیل می دهند، اما آمار واقعی کودکان کار خیلی بیشتر از این آمار رسمی می باشد. آمار های غیر دقیق و متناقضی که توسط مسئولان و نهاد های رسمی در این مورد اعلام می گردد، تفاوت های فاحشی با واقعیات اجتماعی دارند! با وجود حدود بیست و چهار میلیون جمعیت زیر هجده سال در کشور، هجده میلیون از این افراد مشغول به تحصیل می باشند و احتمالاً شش میلیون به سر کار می روند.

وضعیت عدالت اجتماعی این کودکان بسیار نامطلوب است و بچه های خیابان بیشتر از کودکان دیگر در معرض تجاوز های جنسی و بیماریهایی همچون ایدز، خشونت های جنسی و در صورت دختر بودن حاملگی های اجباری قرار خواهند گرفت.

در ایران، انجمن ها و سازمان های غیر دولتی فعال در زمینه حمایت از کودکان زیادی وجود دارد که از جمله آنها می توان به انجمن حمایت از حقوق کودک، انجمن همیاران غذا (غیر دولتی ایران) مربوط به کودکان کار و خیابان، موسسه غیر دولتی کودکان و زنان رهیاب، انجمن شورای نویسندگان برای کودکان و نوجوانان، انجمن شورای کتاب کودک، انجمن آموزش و ارتقاء بهداشت خانواده، موسسه کودکان کار و خیابان کیانا در کرج، انجمن توان یاب برای حمایت از کودک، موسسه آموزش کودک، موسسه رشد برای امور فرهنگی، تحقیقی و آموزشی کودک، انجمن حمایت از زنان و کودکان پناهنده و مهاجر، شبکه یاری کودکان کار و خیابان اشاره نمود.

ث- قوانین داخلی ایران در خصوص کودکان کار و خیابان

طبق ماده ۷۹ قانون کار مصوب آبان ماه ۱۳۶۹، بکار گماردن افراد کمتر از پانزده سال تمام ممنوع است و در ماده هشتاد همان قانون به تعریف کارگر نوجوان اشاره شده است. بموجب ماده هشتاد، "کارگری که سن وی بین پانزده تا هجده سال تمام باشد، کارگر نوجوان نامیده می شود و در بد و استخدام باید توسط تامین اجتماعی مورد آزمایشهای پزشکی قرار گیرد". لازم به ذکر است که به موجب ماده ۷۹ قانون یاد شده، بکارگماردن افراد کمتر از پانزده سال، ممنوع اعلام شده است و متخلفان مستوجب جزای نقدی و حبس می باشند.

ساعات کار کودکان کارگر و نوجوان نیز بموجب ماده ۵۱ همان قانون، نیم ساعت کمتر از کارگران بزرگسال است و طبق ماده ۵۳، ارجاع کار در شب و اضافه کاری برای کودکان کارگر ممنوع شده است. همچنین بر اساس ماده ۸۳ همان قانون، ارجاع کارهای سخت، زیان آور و خطرناک و حمل بار با دست توسط کارگران نوجوان ممنوع و قابل مجازات اعلام شده است.

همینطور به موجب ماده ۷۱۳ قانون مجازات اسلامی: "هر کس طفل صغیر یا غیر رشیدی را وسیله تکدی قرار دهد...به سه ماه تا دو سال حبس و استرداد کلیه اموالی که از طریق مذکور به دست آورده محکوم خواهد شد". در این مورد تفاوتی نمی کند که مرتکب جرم، پدر یا مادر طفل یا فردی بیگانه باشد که کودک را مورد سوء استفاده قرار دهد. پدر یا مادری که فرزند

خود را به منظور اعمال تکدی در اختیار متکدیان قراردهد، مطابق مواد ۴۳ و ۷۲۶ همان قانون به عنوان معاون جرم، قابل تعقیب خواهد بود.

کار کودکان به علت دستمزد پائین آنها برای کارفرمایان سود زیادی دارد. ضمن اینکه به جهت غیر قانونی بودن از مزایایی نظیر بیمه و بهداشت حین کار هم محروم می‌باشند. است. ماده واحده قانون تشدید مجازات به کارگماردن اطفال کمتر از دوازده سال در کارگاههای فرشبافی مصوب ۱۳۷۴/۱۱/۱۴ در جهت حمایت از کودکانی است که به بازار کار وارد می‌شوند و برای متخلفان در این ماده واحده، حبس تأدیبی از شش ماه تا یکسال و تأدیه غرامت از پنج هزار ریال تا پنجاه هزار ریال بعنوان محکومیت در نظر گرفته شده است و در صورت تکرار عمل، این مجازاتها تشدید خواهد شد.

ج- حقوق کودک در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

در قانون اساسی به غیر از حمایت عام از کودکان در فصل سوم تحت عنوان "حقوق ملت" و تضمین حقوق کودکان در ضمن این حمایت‌های عمومی و کلی، حمایت خاص و مجزایی نسبت به کودکان صورت نگرفته است و تنها در اصل بیست و یکم قانون اساسی در خصوص حمایت از مادران در دوران بارداری و ... به صورت تلویحی به حمایت از کودکان پرداخته است، لیکن از روح و جوهره قانون اساسی استنباط می‌شود هدف آن بوده است که برای حفظ مصلحت و رعایت غبطه کودکان، دولت موظف است هر تدبیری را اتخاذ نماید.

چ - مهمترین اسناد بین‌المللی راجع به کار کودکان و تعهدات بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران

به موجب اسناد مهم بین‌المللی جهانی همچون اعلامیه بیستم نوامبر ۱۹۵۹ حقوق کودک، برنامه عمل اجلاس جهانی سران در سال ۱۹۹۲ برای حذف کار کودکان که توسط سازمان بین‌المللی کار درشش کشور آغاز شد و تا سال ۲۰۰۰ نزدیک به صد کشور در آن شرکت نمودند و اتحادیه‌های کارگری، سازمانهای غیر دولتی (NGOs) و مقامات دولتی، کارفرمایان و غیره برای تسهیل رشد و پیشرفت برنامه‌های این اجلاس با هم یک مشارکت بین‌المللی در زمینه کار کودکان اتخاذ کردند.

همچنین طبق مقاله نامه شماره ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کار (ILO)(7) مصوب مصوب بیست و دوم خرداد ۱۳۷۸ (دوازدهم ژوئن ۱۹۹۹) تحت عنوان حذف "بدترین اشکال کار کودک" (۸) ، اصطلاح کودک برای تمام اشخاص کمتر از هجده سال مورد استفاده قرار می‌گیرد و اشتغال کودکان زیر هجده سال ممنوع اعلام می‌گردد. این روز به عنوان روز جهانی مبارزه با کار کودکان توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد اعلام و به رسمیت شناخته شده است. ایران نیز در سال ۱۳۸۱ (۲۰۰۲) به این مقاله نامه ملحق شده است.

کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک مصوب بیستم نوامبر ۱۹۸۹ که دولت جمهوری اسلامی ایران نیز در سال ۱۳۷۳ (۱۹۹۴) به آن (البته با حق شرط مبهم و کلی) ملحق شده است، تمام افراد کمتر از هجده سال را در زمره کودکان بشمار می‌آورد

و بر اساس ماده سی و دوم آن حق کودک را مبنی بر ، " برخورداری از حمایت در برابر بهره کشی اقتصادی و انجام هر گونه کاری که ممکن است زیانبار باشد یا خللی در تحصیل کودک وارد آورد و یا به سلامتی کودک یا رشد جسمانی ، ذهنی ، اخلاقی یا اجتماعی وی آسیب رساند " به رسمیت می شناسد . بند دوم این ماده به وظایف کشورهای عضو در این ارتباط می پردازد که شامل " اقدامات قانونی ، اجرایی ، اجتماعی و آموزشی " جهت تضمین اجرای این حق و سه وظیفه خاص به شرح زیر بر شمرده شده است :

1- تعیین حد اقل سن برای اشتغال به کار ، ۲- تدوین مقررات مناسب در ارتباط با ساعات و شرایط اشتغال ، ۳- تعیین مجازاتهای مناسب یا ضمانتهای اجرایی دیگر به منظور تضمین اجرای موثر ماده یاد شده .

فرآیندی که طی آن جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین المللی حقوق کودک پیوسته است ، از نظر موازین حقوق بین الملل قابل پذیرش نیست زیرا پذیرش با حق شرط و تحفظ کلی و مبهم ، مانع نظارت بر اقدامات هر دولت دیگر و نهادهای بین المللی مرتبط می شود . علاوه بر این تعداد قابل توجهی از قوانین داخلی ، مفاد این کنوانسیون را نقض می کنند .. ! این قوانین داخلی مغایر ، باید بازنگری شوند و به گونه ای اصلاح گردند که با کنوانسیون مذکور مطابقت داشته باشند .

بر اساس مقاله نامه شماره ۱۳۸ سازمان بین المللی کار مصوب بیست و ششم ژوئن ۱۹۷۳ و لازم الاجرا از سال ۱۹۷۶ در مورد تعیین " حداقل سن اشتغال " (۹) که با هدف حذف کامل کار کودک برای مشاغل سخت و زیان آور تهیه شده است ، هر نوع سوء استفاده از کودک، بهره کشی جنسی، بیگاری و استثمار اقتصادی و بی توجهی به کودک را ممنوع اعلام می کند و بر نقش خانواده ها به عنوان اولین و مهمترین محیط طبیعی رشد و نمو کودک که وظیفه اصلی را در پیشگیری از این موارد و حمایت از کودک بر عهده دارند و سپس بر وظیفه اقدام و نظارت دولتها در رعایت و اجرای اسناد بین المللی یاد شده، تأکید می نماید که اشتغال به کارهای زیانبار و با احتمال خطر که از جهت بهداشت ، ایمنی، یا مسائل اخلاقی، کودکان را تهدید می کند برای افراد کمتر از هجده سال ممنوع است. لیکن متأسفانه دولت ایران هنوز به این مقاله نامه نپیوسته است !.

همچنین کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی مربوط به میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی در بیست و ششم نوامبر ۱۹۹۹ در هنگام بررسی گزارش کشور مکزیک در مورد مشکلات کودکان کار و خیابان در آن کشور و نیز گزارش گزارشگر ویژه موضوعی سازمان ملل متحد (۱۱) مربوط به فروش ، فحشاء و پورنوگرافی کودکان ، آقای ژان میگوئل پفیت در پانزدهم نوامبر ۲۰۰۵ پس از بازدید و ملاقات از شهر آتن در کشور یونان به خاطر معضل فروش کودکان و به کارگیری آنها در امر فحشاء و در موارد متعدد دیگر پس از بازدید از رم در ایتالیا، آلبانی و مکزیک بر ممنوعیت این امر و بر همکاری قوی و مؤثر بین دولتها با سازمانهای غیر دولتی مربوط به حمایت از حقوق کودکان در اجرای قواعد و مقررات مربوط به حمایت از حقوق کودکان پافشاری و تصریح نمود.

همینطور باید به سند بین المللی مهم دیگری در این خصوص یعنی اعلامیه بلفاست (۱۲) که دستاورد هفدهمین کنگره جهانی در بلفاست واقع در ایرلند شمالی (از بیست و هفت آگوست تا اول سپتامبر ۲۰۰۶) می باشد نیز ، اشاره نمود. این اعلامیه در پنج صفحه و هجده بند، با تأکید بر کنوانسیون جهانی حقوق کودک و پروتکل اختیاری آن و تمرکز بر اهداف مندرج در آنها،

به مواردی همچون خشونت علیه کودکان، خشونت‌های خانگی، بیگاری و استثمار اقتصادی آنها، تبعیض میان کودکان، بهداشت کودکان، رعایت حقوق کودکان در مناقشات مسلحانه، قاچاق و فحشای کودکان، شهادت کودکان در دادگاه و عدالت کیفری آنها، کودکان کار و خیابان و حمایت از حقوق آنها تأکید می‌نماید.

ح- نتیجه‌گیری و راهکارهایی برای رفع پدیده کودکان کار و خیابان

منطقاً کودکانی که در سیستم قضایی قرار می‌گیرند، باید بیشتر از سایر کودکان به چشم بیابند و به راحتی به خدماتی نظیر مراقبت‌های بهداشتی، آموزش و حمایت دسترسی داشته باشند. اما عملاً در اغلب اوقات کودکانی که با قانون در می‌افتند، به عنوان کودک در نظر گرفته نمی‌شوند و تنها عمل

خلافکارانه آنها مورد توجه قرار می‌گیرد و آنها را از حمایت‌هایی که یک کودک باید داشته باشد، محروم می‌کند. ! به این ترتیب با آنها رفتاری همسان با خلافکاران بزرگسال می‌شود یا حتی به دلیل آسیب‌پذیری بیشتر آنها به خاطر کودک بودن، شرایط بدتری نیز پیدا می‌کنند. حکومت‌ها یک سری مسوولیت‌های مشخص دارند تا از کودکان در برابر آزار و اذیت در دوره زندانی‌بودنشان حمایت کنند. در اینجا راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

1- داشتن یک خط تلفن ویژه (Hot-line) جهت اطلاع رسانی در این زمینه و یا ارائه کمک و مشاوره رایگان به این کودکان ۲۰- فراهم آوردن مکان امن و پناهگاه برای این کودکان ۳- ارائه کمک‌های مالی به این کودکان و خانواده‌های فقیر آنها برای رفع نیازهای مالی ۴- انجام مطالعات و تحقیقات در این زمینه ۵- اتخاذ اقدامات پیشگیرانه ۶- ایجاد یک بانک اطلاعاتی و آمار دقیق از این کودکان و وضعیت آنها ۷- ایجاد توجه و حساسیت در افکار عمومی مردم و مسئولان از طریق برگزاری همایشها، گروه‌های کاری، کارگاه‌های آموزشی، تهیه فیلم‌های مستند و سریال‌های تلویزیونی، انتشار مقالات و اخبار در مطبوعات و بطور کلی انعکاس و علنی کردن این موارد در رسانه‌های گروهی ۸- ارائه خدمات مشاوره‌ای رایگان به این کودکان و خانواده‌های آنها ۹- آموزش فنون و مهارت‌های زندگی به این کودکان هم به صورت فردی و هم بطور جمعی و گروهی ۱۰- تأسیس یک نهاد ملی برای حمایت از حقوق کودک متشکل از متخصصان از طیف‌های مختلف اعم از مقامات دولتی، قضات، سازمان‌های غیر دولتی، روان‌شناسان کودک، وکلای دادگستری، استادان دانشگاه، فعالان حقوق کودک و غیره که در حال حاضر فقدان این نهاد ملی در کشور ایران کاملاً احساس می‌شود ۱۱- افزایش سطح آگاهی درباره حقوق کودکان به منظور جلوگیری از بهره‌کشی اقتصادی و آموزش حقوق کودکان به آنها و خانواده‌هایشان و تضمین حق برخورداری از آموزش رایگان و همگانی با کیفیت خوب برای تمام کودکان ۱۲- برای شکستن چرخه معیوب و بسته "فقر" و "کار کودکان" باید شرایط دسترسی کودکان به آموزش فراهم شود. همان‌طور که در کنوانسیون حقوق کودک تصریح شده است میان فقر و کار کودکان رابطه مستقیمی وجود دارد. به هر ترتیب کمبود آموزش در میان کودکان کار، عاملی است که به این معضل دامن می‌زند ۱۳- همکاری کامل و فزاینده دولت جمهوری اسلامی ایران با کمیته حقوق کودک و اجرای رهنمودها

و توصیه‌های آن ۱۴- رعایت حداقل استانداردهای بین‌المللی سازمان ملل متحد در مورد کودکان و حمایت از حقوق آنها مانند استانداردهای یونسف، سازمان بین‌المللی کار و کمیته حقوق کودک . ۱۵- عدم اعدام کودکان زیر هجده سال بخاطر جرائم ارتكابی آنها و حتی عدم صدور حکم اعدام در مورد آنها . ۱۶- حمایت روزافزون دولت از کودکان پناهنده و آواره . ۱۷- تضمین برخورداری تمام کودکان از اصول بنیادین یک دادرسی عادلانه در مورد کودکان بزهکار و توسط دادگاههای صالح اطفال . ۱۸- جمع‌آوری متکدیان یا طرح ساماندهی کودکان کار در سطح شهر که تنها جنبه تزئینی نداشته باشد . اگر چه زیبایی شهر اهمیت دارد اما این بچه‌ها موجودات پاکی هستند که تنها به خاطر مشکلات مالی مجبور هستند، کار کنند . متأسفانه این طرحها کوتاه و موقتی هستند . بنابر این بهتر است با بسیج امکانات و توانائی های سازمانها و مردم در سایه برنامه‌ریزی دقیق اقدامات اساسی انجام گردد . ۱۹- باید بدانیم عواملی که باعث به حاشیه رانده شدن این کودکان می‌شوند، کدامها هستند. دولت‌ها، اهداکنندگان کمک‌ها، جوامع مدنی، سازمان‌های بین‌المللی، بخش خصوصی و رسانه‌ها نیز باید بر تعهدات خود در قبال کودکان همواره توجه و تاکید نمایند .

پی‌نوشت‌ها

1- The Situation of the Labour and Street Children according to the international Instruments and in Iran.

- Child Labor.2

3- Street Children.

4- UNICEF : United Nations International Emergency Fund.

5- CRC : Children Rights Commiittee.

6- Runaway.

7- ILO : International Labor Organization

8- ILO Worst Forms of Child Labour Convention.

9- Minimum Age Convention.

10- Thematic Ad Hoc Rapporteur.

11- Belfast Declaration.